

mevzu

sosyal bilimler dergisi | journal of social sciences

e-ISSN 2667-8772

mevzu, Mart/March 2025, s. 13: 173-206

Üç Kamptan Karma-Hibrid Yapılara Avusturya'da Irkçı-Aşırı Sağcı Siyasetin Normalleşmesi

From Three Camps to Hybrid Structures: The Normalization of Racist-Far-Right Politics in Austria

Enes BAYRAKLI

Doç, Türk Alman Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi,
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Avrupa Çalışmaları Anabilim Dalı
Assoc. Prof. Dr., Turkish German University, Faculty of Economics and
Administrative Sciences, Department of Political Science and International
Relations

bayrakli@tau.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5039-3493

DOI: 10.56720/mevzu.1555142

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 24 Eylül / September 2024

Kabul Tarihi / Date Accepted: 12 Aralık / December 2024

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Mart / March 2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Mart / March

Atıf / Citation: Bayraklı Enes. "Üç Kamptan Karma-Hibrid Yapılara Avusturya'da Irkçı-Aşırı Sağcı Siyasetin Normalleşmesi". *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (Mart 2025): 173-206.
<https://doi.org/10.56720/mevzu.1555142>

İntihal: Bu makale, ithenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by ithenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/mevzu> | <mailto:mevusbd@gmail.com>

Copyright © CC BY-NC 4.0

Öz

Bu makale, Avusturya'da aşırı sağ siyasetin normalleşmesini incelemektedir. Bu çerçevede makalenin ana iddiası, Avusturya siyasetini belirleyen üç ideolojik kampın aşırı sağcı ideolojinin yükselişinin etkisi altında karma formlara dönüştüğü iddiasıdır. Avusturya'nın siyasi hayatı İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu üç ana kamp tarafından şekillendirilmiştir. Bu kamplar: SPÖ (Sozialistische Partei Österreichs-Avusturya Sosyalist Partisi), ÖVP (Österreichische Volkspartei-Avusturya Halk Partisi) ve Alman milliyetçisi FPÖ'den (Freiheitliche Partei Österreichs-Avusturya Özgürlük Partisi) oluşmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında siyasi hayattan dışlanan ve etrafı bir güvenlik bariyeri (Fr. cordon sanitaire) ile çevrelenen aşırı sağcı ideoloji, zamanla siyasi arenaya geri dönmüştür. Bu süreçte FPÖ aşırı sağı temsil eden ve Avusturya siyasetine yön veren önemli bir aktöre dönüşmüştür. FPÖ, 1956'dan beri Avusturya siyasetinde yer almasına rağmen aşırı sağ siyasi ideolojilerin Avusturya siyasetinde normalleşmesi, 1986 yılında Jörg Haider'in FPÖ liderliğini üstlenmesiyle başlamış ve FPÖ hızla oy oranını artırarak 2000 yılında koalisyon ortağı olmuştur. Bu çalışma Avusturya'daki SPÖ, ÖVP ve Yeşiller gibi ana akım partilerin oy oranlarını ve tabanlarını korumak adına aşırı sağ ideolojilere nasıl uyum sağladığını ve bunun sonucunda üç kampa dayalı geleneksel ideolojik çizgilerin bulanıklaştığı bir "karma-hibrit" düzenin nasıl ortaya çıktığını incelemektedir. Makale niteliksel ve tarihsel analiz yöntemini kullanarak Avusturya'da aşırı sağ siyasetin dönüşümünü ve normalleşmesini tarihsel olaylar, siyasi gelişmeler ve parti dinamiklerini inceleyerek ele almaktadır. Bu çerçevede Avusturya'daki ana akım siyasi partilerin ideolojik ve siyasi dönüşümleri, partilerin liderleri, parti yetkililerinin açıklamaları ve parti politikaları üzerinden eleştirel bir şekilde analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aşırı Sağ, Avusturya, Üç Kamp, Karma-Hibrit Yapılar

Abstract

This article examines the normalization of far-right politics in Austria. The main argument of the article is that the three ideological camps that define Austrian politics have transformed into hybrid forms under the influence of the rise of far-right ideology. Austria's political life has been shaped by three main camps since the end of World War II: the Socialists (SPÖ), the Conservatives

(ÖVP), and the German nationalists (FPÖ). After World War II, far-right ideology, which was excluded from political life and surrounded by a security barrier (cordon sanitaire), gradually returned to the political arena. During this process, the FPÖ became a significant actor representing the far right and dominating Austrian politics. Although the FPÖ has been part of Austrian politics since its founding in 1956, the normalization of far-right political ideology in Austria began in earnest in 1986, when Jörg Haider assumed leadership of the party. Under his direction, the FPÖ significantly increased its electoral support, ultimately joining a coalition government in 2000. This study examines how mainstream parties in Austria, such as the SPÖ, ÖVP, and the Greens, adapted to far-right ideologies to maintain their vote shares and bases, leading to the emergence of a "hybrid-mixed" order in which the traditional ideological lines of the three camps have blurred. This study uses qualitative and historical analysis methods to examine the transformation and normalization of far-right politics in Austria through historical events, political developments, and party dynamics. In this context, the ideological and political transformations of Austria's mainstream political parties are critically analyzed through the statements of party leaders and officials, as well as party policies.

Keywords: Far Right Politics, Austria, Three Camps, Hybrid Camps.

Giriş

Birinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi İkinci Dünya Savaşı'ndan da maddi ve manevi ağır kayıplarla çıkan Avusturya'nın geçmişten devraldığı siyasal miras ülkenin kaderini belirlemek için yarışan üç siyasal akımdı. Sosyalistler, Muhafazakârlar ve Alman ırkçılarından oluşan ve konuya dair yazında "üç kamp" olarak nitelendirilen çevreleri günümüzde temsil eden partiler şunlardır: SPÖ (Sozialistische Partei Österreichs- Avusturya Sosyalist Partisi), ÖVP (Österreichische Volkspartei- Avusturya Halk Partisi) ve Alman milliyetçisi FPÖ (Freiheitliche Partei Österreichs-Avusturya Özgürlük Partisi).¹ Bununla birlikte aşırı sağcı çevrelerin savaşın hemen ardından yapılan ilk seçimlerde yer almalarına

¹ Adam Wandruszka, "Österreichs politische Struktur. Die Entwicklung der Parteien und politischen Bewegungen", *Geschichte der Republik Österreich.*, ed. Heinrich Benedikt (München: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 1954), 480-485.

izin verilmemiştir. Zira ülkeyi işgal eden ABD, İngiltere, Fransa ve SSCB, Avusturya'yı aralarında dört yönetim bölgesine ayırmanın dışında siyasal sistemini de büyük ölçüde belirlemişlerdi.

Bu çerçevede 25 Kasım 1945'te yapılan ilk seçimlere NSDAP'ın (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter Partei -Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) ve ona bağlılık gösterenlerin katılması veto edilmiş ve böylece bu partinin 800 bin üyesi seçimlere katılamamıştı. 1949 yılında yapılan seçimlerde bu engel aşılmış ve aşırı sağcı çevreler VdU (Bağımsızların Seçim Partisi-Wahlpartei der Unabhängigen / Bağımsızlar Birliği-Verband der Unabhängigen) çatısı altında Avusturya siyasetinin ana eksenini oluşturan gruplaşmadaki yerlerini alabilmişlerdir. Sonuçta ikinci Cumhuriyet döneminde ülkenin kaderini çok büyük oranda SPÖ, ÖVP ve FPÖ belirlemişlerdir. Örneğin henüz savaşın devam ettiği bir tarihte Karl Renner tarafından ilan edilen "Geçici Hükümet" (27 Nisan 1945-20 Aralık 1945) ve İbiza Skandalı'nın² ardından Sebastian Kurz liderliğindeki ÖVP-FPÖ koalisyon hükümetinin parlamentoda güvensizlik oyuyla düşürülmesinin ardından gelen Brigitte Bierlein liderliğindeki teknokratlardan oluşan "Bierlein Hükümeti" (3 Haziran 2019-7 Ocak 2020) dışındaki bütün hükümetlerde bu üç partiden en az birinin imzasını görmekteyiz. Buna göre 1945 yılından bu yana kurulan hükümetlere baktığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır:

Tablo 1: 1945 Sonrası Avusturya'da Hükümeti Oluşturan Partiler

Hükümet	Süre	Tarih
ÖVP-SPÖ	21	20.12.1945-19.04.1966
ÖVP	4	19.04.1966-21.04.1970
SPÖ	13	21.04.1970-24.05.1983
SPÖ-FPÖ	4	24.05.1983-21.01.1987

² İbiza Skandalı, 2019 yılında Avusturya siyasetini yeniden şekillendiren siyasi bir krizdir. Skandal, dönemin Başbakan Yardımcısı FPÖ lideri Heinz-Christian Strache'nin, bir Rus oligarkın yeğeni olduğu iddia edilen bir kadınla İbiza'da gizlice kaydedilen bir görüşmesinin yayınlanması ile başladı. Bu videoda Strache'nin, FPÖ'ye sağlanacak olan medya desteği karşılığında vereceği kamu ihaleleri ile medya kuruluşlarını etkisi altına almak için pazarlıklar yaptığı görülmektedir. Video yayımlandığında Avusturya'da tarihinin en büyük skandallarından birisi patladı ve Strache görevinden istifa etmek zorunda kaldı. Kısa bir süre sonra da o dönemki ÖVP- FPÖ hükümeti çöktü.

SPÖ-ÖVP	13	21.01.1987-04.02.2000
ÖVP-FPÖ ³	7	04.02.2000-11.01.2007
SPÖ-ÖVP	10	11.01.2007-18.12.2017
ÖVP-FPÖ	2	18.12.2017-28.05.2019
ÖVP-Grüne	4	07.01.2020- Devam ediyor

“Üç Kamp” olgusunun dışında ikinci Cumhuriyet dönemi Avusturya siyasetinde öne çıkan bir başka önemli gelişme de aşırı sağcı çevrelerin en önemli figürü olarak nitelenebilecek Jörg Haider’in 1986 yılında FPÖ yönetimini devralmasıyla başlayan aşırı sağcı siyasetin, ülke siyasetini ve gündeminin belirleme ve etkileme sürecidir. FPÖ, 1956’dan beri Avusturya siyasetinde yer almasına rağmen aşırı sağcı siyasi ideolojinin Avusturya siyasetinde normalleşmesi ve seçim başarıları göstermesi, Jörg Haider’in 1986’da partinin liderliğini devralmasıyla başlamıştır. 1986 sonrası süreçte içerisinde büyük ölçüde normalleşen aşırı sağcı söylem, ülkenin yeni normal olarak siyasal alanın çok önemli bir kesimini etkisi altına almıştır. Bu gelişmeden hareketle geleneksel olarak Avusturya siyasetinde gözlemlenen “Üç Kamp” yerini giderek aşırı sağın mutlaka içinde olduğu “Karma Yapılara” bırakmaya başlamıştır. Halihazırda başta muhafazakâr ÖVP’nin Sebastian Kurz liderliğinde savrulduğu aşırı sağcı pozisyon ile SPÖ ve hatta Yeşillerin bile aşırı sağ söylemlerin etkisinde kaldıklarını gözlemlemekteyiz. Bu savrulma, bu partilerin aşırı sağcı FPÖ’nün yükselişi karşısında kendi tabanlarından FPÖ’ye oy kaymasını önlemek üzere göçmen, mülteci ve Müslüman karşıtı söylemleri benimsemesinde somut olarak gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada öncelikli olarak Avusturya siyasal hayatını hem tarihsel hem de politik anlamda etkiliyen üç siyasi kampı temsil eden partilerin ve ideolojilerinin son dönemde yükselen ve normalleşen aşırı sağın etkisiyle nasıl karma yapıya dönüştüğü incelenecektir. Çalışma niteliksel ve tarihsel analiz yöntemini kullanarak Avusturya’da aşırı sağ siyasetin dönüşümünü ve normalleşmesini tarihsel olaylar, siyasi gelişmeler ve parti dinamiklerini inceleyerek ele ala-

³ 17 Nisan 2005’ten itibaren ÖVP-BZÖ (Bündnis Zukunft Österreich – Avusturya’nın Geleceği için İttifak) ile koalisyon yapmıştır zira Jörg Haider FPÖ ile bağını koparıp BZÖ’yü kurmuştur.

caktır. Bu çerçevede Avusturya’daki ana akım siyasi partilerin ideolojik ve siyasi dönüşümleri, partilerin liderleri, parti yetkililerinin açıklamaları ve parti politikaları üzerinden eleştirel bir şekilde analiz edilmektedir.

1. Avusturya Siyasal Düzeninin Çekirdek Üyeleri: “Üç Kamp”

Avusturya siyaseti çok parçalı bir görünüm arz etmektedir. Bunun en basit ve belirgin göstergelerinden birisi binin üzerinde siyasal partinin İçişleri Bakanlığına tüzüklerini bildirip kuruluşlarını ilan etmiş olmalarıdır.⁴ Bununla birlikte Avusturya’da ana hatlarıyla üç siyasal akımın varlık sahnesinde kendine yer bulduğundan söz edebiliriz.⁵ Aslında söz konusu akımlar çok daha önceki tarihi sürecin devamı niteliğindedir de konumuz açısından söz konusu tarihi irdelemek önem arz etmemektedir. Bu üç siyasal akım, konuya dair yazında “Üç Kamp” (Alm. Lager) olarak adlandırılmaktadır.⁶ Günümüzde ise bu akımları şu partilerin temsil ettiklerini söyleyebiliriz: SPÖ ÖVP ve FPÖ.

Bu ana aktörlere ek olarak, ülkenin 1945’ten sonraki yeniden kuruluşu sırasında -Stalin’in liderliğindeki Sovyetler Birliği’nin de desteğiyle- politik anlamda görece etkili olan komünistleri, 70’lerden sonra dünya siyasetindeki gelişmelere paralel biçimde Avusturya’da da güç kazanan Yeşilleri ve son olarak da Liberalleri saymak gerekir. Bununla birlikte Soğuk Savaş’ın sona ermesine kadar Rus etkisinde olduğu aşikâr olan KPÖ (Kommunistische Partei Österreichs/Avusturya Komünist Partisi) adıyla örgütlenmiş Komünistler ile Yeşilleri (Die Grünen) sol kategoride, NEOS (Das Neue Österreich/Yeni Avusturya) çatısı altında siyaset yapan liberalleri ise sağ çizgide değerlendirdiğimizde, ideolojik manada ana akım siyasal çerçevenin üçle sınırlandırılması tespitinin geçerliliğini koruduğunu söyleyebiliriz. Bu noktada belki ufak da olsa eklenmesi

⁴ “Parteienregister”, *Bundesministerium Inneres* (Erişim 11 Eylül 2024).

⁵ Günümüzde “3. Kamp” olarak nitelenen aşırı sağcı Alman Milliyetçileri/Irkçıları için henüz bu tarihte böyle bir nitelemeye söz edilememekle beraber, 1945 yılında yapılan ikinci Cumhuriyet’in ilk seçimlerine katılmalarına izin verilmeyen eski Nazi artıkları (Nazi partisi NSDAP üyeleri ve işbirlikçisi 800 bin civarında kişi) için seçimlere katılma hakkının tanındığı 1949 yılından itibaren bu ibare kullanılmaya başlanmıştır. Bkz.: “Die Geschichte des Dritten Lagers in Österreich - ORF III”, *ORF III Kultur und Information* (28 Ocak 2017).

⁶ Adam Wandruszka, “Österreichs politische Struktur. Die Entwicklung der Parteien und politischen Bewegungen”, *Geschichte der Republik Österreich.*, ed. Heinrich Benedikt (München: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 1954), 480-485.

gereken vurgu, liberaller ile aşırı sağcılar tarihsel olarak zaman zaman aynı blokta/partide siyaset yapmış oldukları gerçeğidir.

Tablo 2: Günümüzde Avusturya Siyasetinin Ana Eksenleri

“Üç Kamp”			Diğerleri		
Sosyalistler (SPÖ)	Muhafazakârlar (ÖVP)	Aşırı Sağcılar (FPÖ)	Liberaller (NEOS)	Komünistler (KPÖ)	Yeşiller Die Grünen

2. “Üç Kamp”tan “Karma Yapılar”a: Avusturya Siyasetinin Dönüşümü

Günümüze Avusturya’da seçmenlerin oy davranışları/parti tercihleri noktasında siyasal kamplar arasındaki geçişkenlikler bir hayli artmıştır.⁷ Söz konusu durum zikredilen siyasal kampların temel ideolojileri ile çekirdek destekçilerinin berraklığının tamamen ortadan kalktığı anlamına kesinlikle gelmemektedir. Bununla birlikte hem çevre hem ideolojik düzlem hem de hitap ettiği kitle bağlamında bütün siyasal partilerin giderek daha fazla oranda aşırı sağ mülteci, yabancı ve Müslüman karşıtı söylemlerine vurgu yaptıkları görülmektedir.

Ülkenin en büyük iki partisi olan SPÖ ve ÖVP’nin, İkinci Dünya Savaşı’nın hemen ertesinde “sisteme” dahil ederek geçmişteki radikalliklerini törpülemeyi düşündükleri, sonraları da birbirlerine karşı üstünlük sağlamak için taktiksel manevralarda araçsallaştırdıkları aşırı sağcı siyasi hareket, 2000’li yıllardan itibaren pozisyonunu güçlendirmiştir. Bu dönemde Jörg Haider liderliğindeki FPÖ ile 1999’daki seçimlerden üçüncü parti olarak çıkan Wolfgang Schüssel liderliğindeki ÖVP, koalisyon hükümeti kurmak için anlaşmış ve hükümeti kurmuşlardır. Akabinde AB’nin Avusturya’ya yönelik aldığı yaptırım kararları, ülkedeki siyasal kutuplaşmanın yanı sıra özellikle FPÖ yanlısı seçmenin “Avusturyalılık” bilincinin ve AB karşıtlığının artmasına yol açmıştır. İlerleyen zaman içinde yaptırımlar kaldırılmış ve FPÖ “kabullenilmiştir”.

Söz konusu “kabullenmenin” geldiği aşamayı en iyi gösteren ise 2017 yılında Sebastian Kurz liderliğinde kurulan ÖVP-FPÖ koalisyon hükümetinin

⁷ Günther Bischof, Fritz Plasser, *The Changing Austrian Voter*, Contemporary Austrian Studies, The University of New Orleans Center Austria, Volume 16. (Erişim 19 Kasım 2024)

AB'den en ufak bir eleştiri dahi almamış olmasıdır. Konuya dair en ciddi sembolik gelişme ise İsrail'in tutumunda görülmektedir. 2000 yılında Avusturya ile diplomatik ilişkilerini koparıp büyükelçisini çeken İsrail yönetimi, 2018 Kasım ayında AB Konseyi Dönem Başkanı sıfatıyla Başbakan Kurz'un Viyana'da düzenlemiş olduğu "Antisemitizm ve Antisyonizme Karşı Avrupa - Avrupa'da Yahudi Yaşamının Güvence Altına Alınması" adlı konferansta Başbakan Netanyahu'nun katılımıyla temsil edilmiştir.⁸

Avusturya sınırlarının ötesinden itibar kazanımının yanı sıra FPÖ'nün ülke içinde de ana akım partilerden biri haline geldiğini görmekteyiz. Artık iş öyle bir noktaya gelmiştir ki FPÖ, -zaman zaman iç çekişmeler ve çeşitli yolsuzluk skandalları nedeniyle itibar kaybetmiş olsa dahi- hükümet kurma aşamasında diğer iki siyasal blok tarafından desteklerine muhtaç olunan bir seviyeye ulaşmıştır. Bu noktada, "3. Kamp" (aşırı sağcılar) açısından şu ana kadar yapılan genel seçimlerde hiçbir zaman iktidarın büyük ortağı olup başbakanlık koltuğunu elde etmesi mümkün olamasa da tüm Avrupa sathında olduğu gibi ülkedeki siyasal kültürün de giderek aşırı sağcılaşmasından dolayı bir başarı söz konusudur.

Bu durum, bu partiye yönelik on yıllardır sürdürülen baskılama çabalarının bir sınırı olduğunu ve dünya siyaset sahnesindeki genel değişime de paralel olarak, söylem üstünlüğünün artık büyük oranda bu siyasal kesimin eline geçtiğini göstermektedir. Geline aşamada artık hem ÖVP ve hem de SPÖ'nün ideolojik açıdan, sırf karşı taraf iktidar olmasın diye FPÖ'yü yedekleme gibi taktiksel manevralar yapabilecek gücü büyük oranda yitirdikleri gözlemlenmektedir. Bu çerçevede ÖVP ve SPÖ, daha önce büyük oranda yitirdikleri seçmen desteğini geri kazanmak için FPÖ söylemini kimi zaman taklit ederek kimi zaman ise daha da "geliştirerek" hareket etmek zorunda kalmaktadır. Bu noktada SPÖ'lü ve ÖVP'li politikacıların FPÖ'nün ana temaları olan Türkiye'nin AB üyeliği, Avusturya'daki Türkler ve onların dini inanışlarına yönelik olumsuz çıkışları hatırlanmalıdır.⁹

⁸ Kazım Keskin, "Avrupa'da ötekileştirmenin pilot bölgesi: Avusturya", *Anadolu Ajansı* (Erişim 05 Eylül 2024).

⁹ Bk.: Martin Staudinger, "Beziehung Österreich-Türkei: Immer wieder 1683", *Profil* (16 Ağustos 2016).

Bu durumun ise halihazırda ikili bir gelişmeye yol açtığı gözlemlenmektedir. Birincisi; ÖVP ve SPÖ seçmenlerinin, daha önce tabu olarak görülen aşırı sağcı söylemlerle daha yakından tanışarak içselleştirmesi mümkün hale gelmiştir. İkincisi; geçmiş dönemlerin siyasi-kültürel baskısının etkisinden kurtulmak isteyen FPÖ seçmeninin, söz konusu baskıların endişesini duymadan benzer ve hatta kimi zaman daha da radikal fikirleri dile getiren partilere oy vermesini olanaklı kılmaktadır. Söz konusu ikili gelişmenin bizi getirip bıraktığı ana durak ise Avusturya siyasi iklimindeki yavaş fakat radikal bir dönüşümün sonucu olarak sahneye çıkan “Karma yapılar”dır. Bunun neticesinde hem SPÖ hem de ÖVP aşırı sağcı söylemleri benimseyerek dönüşmüştür. Burada Başbakan Sebastian Kurz’un, 2017 yılı seçimleri öncesinde partisine ultimatö vererek, kendisinin mutlak otoritesi altında ÖVP’yi değişime zorlaması ve adeta bu değişimin sembolü olarak parti rengini siyahtan turkuaza değiştirmesi tesadüf değildir.¹⁰ SPÖ içinde de benzer bir değişimi gerçekleştirmek isteyen bir kesimin olduğu, Burgenland Eyaleti Başbakanı Hans Peter Doskozil’in mülteci karşıtı söylemleri kamuoyu önünde yüksek sesle dile getirmesinden anlaşılmaktadır.¹¹

Bu durumda FPÖ’leşmiş bir SPÖ ile FPÖ’leşmiş bir ÖVP’den söz etmek daha makul olacaktır. Bu noktada liberal kanadın temsilcisi konumundaki NEOS ile solda yer alan Yeşillerin bu yeni trende nasıl cevap vereceği ya da bundan nasıl etkileneceği şu aşamada çok açık değildir. Bununla birlikte her iki partinin de zaman zaman yaptıkları kimi çıkışlar onların da aşırı sağcı perspektiften sonsuza kadar korunaklı olmadığı izlenimini uyandırmaktadır. Örneğin Yeşillerin Yunanistan’ın Moria Mülteci Kampı’ndan mülteci alımına karşı çıkış noktasında ÖVP ile ortak hareket etmesi, bir tabunun yıkılması anlamına gelmektedir.¹² Hakeza bu partinin bazı temsilcilerinin son yıllarda özellikle Müslüman ve Türk göçmenler arasında kendilerine yakın/uzak olanlar şeklinde

¹⁰ Bk.: Sebastian Kurz, “Kurz setzt seiner ÖVP die Pistole auf die Brust”, *Süddeutsche Zeitung* (Erişim 05 Eylül 2024).

¹¹ Bk.: Raffaella Lindorfer, “Doskozil will keine Flüchtlinge aus Griechenland holen”, *Kurier* (30 Ağustos 2020).

¹² Bk.: Srdjan Govedarica, “Moria bringt Türkis-Grün an die Grenzen”, *tagesschau.de* (Erişim 21 Nisan 2021).

pragmatik bir ayrıma gitmeleri, FPÖ tarzından farklı da olsa bir tür ötekileştirme yoluna girdiklerini göstermektedir.¹³ NEOS Partisi de özellikle başörtüsü yasağını destekleyerek FPÖ'den çok farklı olmadığını göstermektedir.¹⁴

Hiç kuşkusuz FPÖ'nün ideolojisinin temelinde bulunan biyolojik ırkçılık ideolojisi de bu süre içerisinde ciddi bir dönüşüme uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında artık sürdürülemez hale gelen biyolojik temele dayalı ırkçılık giderek yerini kültürel ırkçılığa bırakmıştır. Geçmişte ötekenden sözde biyolojik temelli irksal farklılıklar nedeniyle üstün olduğunu iddia eden ırkçılar artık kültürel farklılıklar nedeniyle üstün olduklarını iddia etmektedirler. Bu yeni durum, biyolojik temelli üstünlük iddialarının tamamen terkedildiği manasına gelmemektedir. Bu düşünce hala ırkçılık ideolojisinin temelini oluştursa da artık savunulamaz olduğu için ırkçı çevreler, taktiksel olarak kültürel ırkçılığın söylemlerini kullanmaya başlamışlardır.

2.1. Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ)

1874 yılında Wiener Neustadt'a bağlı Neudörfel kasabasında işçi hareketinin sesi olması amacıyla Sosyal Demokrat İşçi Partisi (SDAP) ismiyle kurulan parti, yönetimin baskıları sonucu radikal ve ılımlılar olarak bölünse de 1889 yılında Aşağı Avusturya'nın (Niederösterreich) Hainfeld kasabasında yapılan kongrede Viktor Adler'in çabalarıyla yeniden birleşerek siyasal sahnede güçlü bir şekilde yer almayı başarmıştır.¹⁵ İlk hedeflerinden biri genel seçim hakkının elde edilmesi olan parti, ilk günlerden itibaren sendikalar ve işçilerin eğitilmesi için kurulan derneklerden güç almıştır. Geleneksel olarak uluslararası dayanışmayı önceleyen ideolojik yapısına rağmen Birinci Dünya Savaşı'nda imparatorluğun savaş siyasetini desteklemekten çekinmeyen parti, savaş sonuna doğru içindeki savaş karşıtlarının güç kazanmasıyla fabrika ayarlarına dönmüştür. Savaş sonrası dönemde, monarşi yönetiminin de yıkılmasıyla Avusturya'nın

¹³ Bk.: "Birgit Hebein verteidigt Teilnahme an antifaschistischer Kundgebung in Wien", *DER STANDARD* (02 Temmuz 2020); Ceyda Karan, "AKP Avrupa'da entegrasyon politikasını bozuyor, bu yolda göçmen partisi bile kurduruldu.", *Sputnik Türkiye* (Erişim 05 Eylül 2024).

¹⁴ Bkz.: "Neos bringen eigenen Kopftuchverbot-Antrag im Parlament ein", *Die Presse* (22 Kasım 2018).

¹⁵ Rainer Bauböck, "Sozialdemokratische Arbeiterpartei (SDAP)", *dasrotewien.at* (Erişim 05 Eylül 2024).

Almanya ile birleşmesini savunan parti, 1918-1934 (Birinci Cumhuriyet Dönemi) yılları arasında Alman-Avusturyalı Sosyal Demokrat İşçi Partisi (SDAP) adıyla anılagelmiştir.¹⁶ Partinin kapatılması süreci genel olarak varsayılanın aksine, Nazi yönetimi döneminden önce vuku bulmuştur. Ülke yönetiminde söz sahibi olmak için Hristiyan-Sosyaller (ÖVP'nin öncülü) ile yaşanan ölümcül rekabet, silahlı çatışmaya varan boyuta ulaşmış ve 1927 yılında partinin yarı askeri organizasyonu olan Cumhuriyetçi Savunma Birliği (Republikanischer Schutzbund) öncülüğünde "Temmuz Ayaklanması" olarak anılan olaya yol açmıştır.¹⁷

Karşı taraftaki Hristiyan-Sosyaller de kendi yarı askeri örgütleri olan ve çoğunluğu Birinci Dünya Savaşı'nın ardından terhis edilmiş askerlerin oluşturduğu Yurt Muhafızları'nı (Alm.Heimwehr) sahneye sürmüştü. Genellikle Avusturya Faşizmi olarak isimlendirilen (Austro-faschismus) bu dönemde, her iki kesim arasındaki çatışmalar süreç içinde iç savaşa yol açmış ve 1934 Şubat'ındaki silahlı çatışmaların sosyal demokratların yenilgiyle sonuçlanmasının ardından SDAP kapatılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminin hemen ardından 14 Nisan 1945'te Avusturya Sosyalist Partisi olarak tekrar kurulan SPÖ, Soğuk Savaş'ın ardından gerçekleşen gelişmelere paralel olarak 14 Haziran 1991'de ismini yeniden değiştirmiştir.¹⁸

1945 yılından günümüze kadar kurulan 32 hükümette 16 kez başbakanlık koltuğunu kazanma başarısını gösteren SPÖ'nün, ağırlıklı olarak işçi kesimine dayanıyor olma özelliğini FPÖ'ye kaybetmesine paralel olarak artık eski başarılarını tekrarlayamadığı gözlemlenmektedir.

İçinde bulunduğumuz dönemde de ilk dönemlerdeki gelişmelere uygun olarak, parti içinde yükselen aşırı sağa karşı tutumun nasıl olması gerektiği hususunda ciddi tartışmalar yürütülmektedir. Söz konusu tartışmaların bir bölünmeye yol açıp açmayacağını şimdiden kestirmek mümkün olmasa da aşırı sağ

¹⁶ Bauböck, "Sozialdemokratische Arbeiterpartei (SDAP)".

¹⁷ Bauböck, "Sozialdemokratische Arbeiterpartei (SDAP)".

¹⁸ "Zusammensetzung des Nationalrats", *Parlament Österreich* (Erişim 05 Eylül 2024).

söylemin sözcülüğünü üstlenmiş görünen kesimlerin partinin kaderini etkileme olasılığının hiç azımsanmayacak derecede güçlü olduğu söylenebilir.

2.2. Avusturya Halk Partisi (ÖVP)

Karl Lueger'in 1891 yılında Hristiyan Sosyal Partisi (Christlichsoziale Partei - CSP) ismiyle kurduğu ve Prusya karşıtı bir Avusturya milliyetçiliği ile Prusya'nın dini anlayışı Protestanlık karşıtı Katoliklik üzerine temellerini attığı siyasal oluşum ÖVP'nin öncüsüdür. Dönemin ruhuna uygun olarak antisemitik isimler partide kendilerine rahat yer bulabilmişlerdir. Bu çerçevede, partinin kurucusu ve 1897-1910 arasında Viyana Belediye Başkanı olarak da görev yapan Karl Lueger, parti içinde önde gelen antisemitlerden olmasının yanı sıra Hitler Nazizmi için bir model olarak da görülmüştür.¹⁹

Hristiyan-sosyallerin kısmen ideolojik bütünüyle de kadrolar anlamında bir devamı olarak 17 Nisan 1945'te kurulan ÖVP, bütün Avusturyalıları temsil etme iddiasını taşımıştır.²⁰ Bu nedenle ilk bakışta çelişkili gibi görünse de parti içinde hem ekonomik anlamda liberal hem Katolik Kilisesi yanlısı hem de kırsal/köylü kesimlerin temsilcileri kendilerine yer bulabilmişlerdir. Sosyal sınıf anlamında köylülerin dışında esnaf ve memurların da partisi olarak bilinen ÖVP, büyük sanayi ve işletme sahiplerinin temsilcisi olma rolünü de oynamaktadır. Ekonomi haricindeki toplumsal yaşayışın düzenlenmesinde muhafazakâr kanadı temsil eden ÖVP, Başbakan Sebastian Kurz döneminde büyük bir değişim geçirmiş ve sosyolojik anlamda Hristiyanlığın toplumsal yaklaşımından uzaklaşarak hem aşırı sağ söylemi benimsemiş hem de daha fazla oranda büyük ekonomik çıkar çevrelerine yakın durmaya çalışmıştır. Örneğin, Başbakan Kurz'un özellikle başta Türkler olmak üzere ülkedeki yabancılara ve mültecilere karşı gösterdiği katı tutumun geleneksel Hristiyan bakışından çok farklı olduğu ortadadır. Yine İbiza Skandalı'nda ortaya çıktığı üzere ülkenin en büyük, dünyanın sayılı kumar işletmecilerinden Novomatic'in ÖVP'ye yaptığı iddia edilen usulsüz bağışlar ile Başbakan Kurz'un arkadaşı ve yakın danışmanı, düşünce kuruluşu Think Austria'da görev yapan ve yaklaşık 2 milyar avroluk

¹⁹ Fareed Zakaria, *The Future of Freedom: Illiberal Democracy at Home and Abroad* (New York, NY, 2003), 60.

²⁰ "Österreichische Volkspartei, ÖVP", *Austria-Forum* (Erişim 09 Eylül 2024).

yolsuzluğun odağındaki Wirecard Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Markus Braun'la teması çarpıcıdır

ÖVP, kuruluş yılı 1945'ten 1970 yılına kadar geçen sürede SPÖ ile kurulan koalisyon hükümetlerinde birinci parti olması hasebiyle ülke siyasetini güçlü bir şekilde etkilemiştir. 1986 yılına kadar muhalefet rolünü oynamak zorunda kalan partinin bu durumu, ÖVP'nin Avusturya halkının değerleri ve beklentileriyle uyumsuzluğundan daha çok, özellikle o dönemki SPÖ lideri Bruno Kreisky'nin siyasal başarısı olarak yorumlanmalıdır. Bu dönemde Kreisky, değerler sistemi açısından birbirleriyle daha uyumlu çalışabilecek iki güç olan FPÖ-ÖVP birlikteliğini ustaca engellemiştir. Kreisky'nin bu taktiğini taklit eden ÖVP lideri Wolfgang Schüssel, 1999'da yapılan seçimlerde partisi üçüncü olmasına rağmen başbakanlığa gelmeyi başarmıştır. 2017 yılından itibaren Başbakan Kurz'un da Kreisky'nin 70'li yıllarda ardı ardına dört ÖVP lideri karşısında medyayı ustaca kullanarak zafer kazanmasını taklit ettiğini söylememiz yanlış olmaz. Bu çerçevede Kurz'un partinin geleneksel rengini siyahtan turkuaza, ismini "Sebastian Kurz Listesi-Yeni Halk Partisi" (Liste Sebastian Kurz-die neue Volkspartei) olarak değiştirmesini de kendi şahsının merkeze alındığı bir tür halkla ilişkiler çalışması olarak nitelendirmek yerinde olur.²¹

Bu noktada Julius Raab ve Leopold Figl gibi ilk dönem siyasetçilerin dışında, yakın dönemde Wolfgang Schüssel ile Sebastian Kurz'un ÖVP liderleri olarak Avusturya siyasetinde yarattıkları etkinin yadsınamaz olduğunu belirtmek gerekir. Dikkat çekici olan bir başka nokta ise her iki siyasetçinin de ÖVP'ye başbakanlığı kazandırırken FPÖ'den yararlanmış olmaları gerçeğidir. Her iki başbakan da FPÖ ile yürüttükleri koalisyon hükümeti dönemlerinde FPÖ'nün skandal ve aşırı sağcı söylemleri karşısında sessiz kalmaları nedeniyle "suskun başbakan" sıfatıyla anılmışlardır.²² Wolfgang Schüssel ile Sebastian Kurz arasındaki en önemli farklılık ise Kurz'un söylem bağlamında aşırı sağcı jargonu parti kadrolarının önemli bir kesimine kabul ettirirken

²¹ "Neuer Parteichef: Mit „Liste Sebastian Kurz“ in die Wahl", *ORF* (14 Mayıs 2017).

²² "Schweige-Kanzler' ist 'Wort des Jahres': Schüssel glänzt durch verbale Sparsamkeit", *News* (Erişim 05 Mayıs 2021). ve "Kurz profiliert sich als Schweigekanzler 2.0", *Kleine Zeitung* (20 Temmuz 2018).

Schüssel'in bu görevi -dönemin içişleri Bakanı Liese Prokop'un Müslüman karşıtı çıkışları²³ ve Dışişleri Bakanı Ursula Plasnik'in Türkiye'nin AB üyeliği hakkındaki olumsuz görüşlerini²⁴ saymazsak- daha çok koalisyon ortağına bırakmayı tercih etmiş olmasıdır.

2.3. Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ)

FPÖ (Freiheitliche Partei Österreichs) 3 Kasım 1955 yılında kuruldu. Avusturya siyasal yaşamının ana omurgasını oluşturan üçüncü büyük yapıyı temsil eden FPÖ'nün İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki öncülü, 25 Mart 1949'da Herbert Alois Kraus ve Viktor Reimann tarafından kurulan ve faaliyetlerini 1955'e kadar sürdüren Bağımsızlar Birliği'ydü (VdU). Siyasal arenada ÖVP tarafından temsil edilen "sağ" ile SPÖ tarafından temsil edilen "sol"un dışında "3. Kamp"ın temsilcisi olarak yer alan FPÖ, bizatihi tarihi boyunca elde ettiği halk desteği nedeniyle "Üç Kamp" anlayışının oluşmasına da kaynaklık etmiştir.

KPÖ'nün (Komunistische Partei Österreichs- Avusturya Komünist Partisi) aksine VdU, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan ve 27 Nisan 1945 - 20 Aralık 1945 tarihleri arasında görev yapan "Geçici Hükümet"te (Devlet Hükümeti) yer alamamasına ve 25 Kasım 1945'te yapılan Birinci Cumhuriyetin ilk genel seçimlerine katılma hakkı elde edememesine rağmen hem taraftarları hem de muhalifleri tarafından "Üçüncü Kamp"ın temsilcisi olarak nitelendirilmiştir. İdeolojik olarak Alman milliyetçiliği/ırkçılığı ile ekonomik liberalizmi temel alan bu çevrenin tarih boyunca kurduğu tüm partiler, temelde bu iki ana eksenin temsilcilerinin parti içinde üstünlük sağlama mücadelesiyle geçmiştir.²⁵ Kimi zaman liberal kimi zaman da milliyetçi (aşırı sağcı, Alman ırkçısı) kanadın denetimine geçen partinin,²⁶ dünya kamuoyunca dikkatle izlenmesinde büyük rol oynayan Jörg Haider liderliğinde belki de kalıcı olarak aşırı sağcı dünya görüşünde karar kıldığı söylenebilir. Muhtemelen bunu anladığı içindir ki Heide Schmidt öncülüğündeki liberal kanat partiden ayrılıp 4 Şubat 1993'te Liberal

²³ "Prokop: 45 Prozent der Muslime nicht integrationswillig", *DER STANDARD* (13 Mayıs 2006).

²⁴ "Die Türkei soll eine Alternative zum EU-Beitritt erhalten", *Neue Zürcher Zeitung* (Erişim 09 Eylül 2024).

²⁵ Anton Pelinka, "FPÖ: Von der Alt-Nazi-Partei zum Prototyp des europäischen Rechtspopulismus", *bpb.de* (06 Ocak 2017).

²⁶ "Die FPÖ einst und jetzt", *ORF* (Erişim 09 Eylül 2024).

Forum (Das Liberale Forum) adlı partiyi kurmuşlardır. İki kanadın ayrılığına sebep ideolojik farklılıkların göz ardı edilemez boyutlara ulaşmasının sembolü Haider'in önyak olmasıyla 1993'te gerçekleştirilen "Önce Avusturya" isimli yabancı düşmanı halk oylamasıdır.²⁷

Liberal-aşırı sağcı kamplaşmasının ve bunun getirdiği bölünmelerin dışında, FPÖ etrafında kümelenen aşırı sağcı çevrelerin tarihinde dikkat çekici bir olgu da belki dünya siyasal partiler tarihinde eşine pek az rastlanır bir biçimde "hakiki/orijinal" olma tartışmasıdır. Bu çerçevede FPÖ lideri Jörg Haider, parti içindeki çekişmeler nedeniyle FPÖ'den ayrılmış ve 17 Nisan 2005 tarihinde BZÖ'nün (Bündis Zukunft Österreich- Avusturya Gelecek İttifakı) kuruluşunu ilan etmişti. Bu tarihten sonra BZÖ ile FPÖ arasında gündeme gelen hakikilik tartışması, 14 yıl aradan sonra bu sefer Heinz-Christian Strache'nin FPÖ'den istifa etmesi ve yeni kurulan Avusturya için İttifak (Die Allianz für Österreich-DAÖ) adlı siyasi oluşuma liderlik etme kararını vermesiyle gündeme geldi. Gelen bu aşamada tarihteki diğer örneklerinde de görüldüğü üzere ana partiden kopanların uzun vadede başarısız oldukları söylenebilir.²⁸ Strache, Viyana Eyalet Meclisi'nin eski FPÖ'lü üç üyesi tarafından kurulan bu oluşumun ismini bilahare "HC Strache Timi" olarak değiştirmiş ve 11 Ekim 2020'de Viyana Eyalet Parlamentosu ve Belediye Meclis seçimlerine katılmışsa da %5'lik seçim barajını aşamadığı için meclise girememiştir. Son olarak FPÖ bağlamında dikkat çekilmesi gereken bir başka olgu da bu partinin ikinci Cumhuriyet döneminde zaman zaman parlamento aritmetiğindeki yeri sayesinde iktidarı belirleme gücüne sahip olması gerçeğidir. Bununla birlikte FPÖ'nün asıl başarısı ise yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, ülke siyasetinin dilini önemli oranda belirleme gücüne erişmiş olmasıdır.

2.4. Diğer Siyasal Partiler

2.4.1. Avusturya Komünist Partisi (KPÖ)

²⁷ Bk.: "Die FPÖ einst und jetzt".

²⁸ "Erster Bezirksrat tritt aus dem Team HC Strache aus", *Kurier* (26 Kasım 2020).

Avusturya Komünist Partisi (KPÖ) bağlıları, İkinci Dünya Savaşı süresince Nazilere karşı diğer partilerin taraftarlarından çok daha fazla aktif şekilde mücadele etmişlerdir.²⁹ Buna rağmen bu çevrelerin, kendileri hakkında Avusturya halkının genelinde ilk günlerden itibaren var olan ve günümüzde de devam ettiği anlaşılan güvensizlik duygusunu izale etmeyi başaramadıklarını düşünmek yanlış olmayacaktır. Komünistlerin 1945 yılından günümüze kadar geçen sürede yapılan yerel ya da federal düzeydeki seçimlerin çok büyük bir çoğunluğunda hemen hemen hiç varlık gösterememiş olmaları gerçeği, Avusturya halkının bu partiye teveccüh göstermediğinin en büyük delilidir. Avusturya Komünistleri, ülkenin kuruluşundan itibaren siyaset sahnesinde yer alsalar da o dönemin olağanüstü şartlarında elde ettikleri güçlerini giderek kaybettiler ve ikinci Cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde ülkenin yeniden kuruluş günlerinde sahip oldukları güce erişemediler. Bu çerçevede ülkenin yeniden kurulduğu 1945 yılında bu partinin sahip olduğu gücün de işgalci/kurtarıcı güç olan Sovyetler'in yeniden politik sahneye çıkan SPÖ ile ÖVP'yi, KPÖ'yü eşit göz hizasında kabul etmeye zorlamasının bir sonucu olduğu belirtilmelidir. Buna göre 27 Nisan 1945 tarihinde ilan edilen ve Sovyetler tarafından da desteklenen "Geçici Hükümet"te bütün güç, bu üç parti arasında bölüşülmüştü. KPÖ, istediği içişleri bakanlığı ile eğitim bakanlığını uhdesine almıştı. Sadece Viyana'da kurulan bu geçici hükümet, ilerleyen süreçte hem ülkenin diğer eyaletleri tarafından hem de ülkede bulunan diğer işgalci güçler tarafından da kabul edildi ve Kasım 1945'te yapılan ilk serbest genel seçimlerde gerçek güç dağılımı ortaya çıkmış oldu. Buna göre Komünistler 165 milletvekilliğinin ancak dördünü kazanabildiler. Bu "yenilginin" en büyük sebebinin ülke içinde doğrudan Sovyetler Birliği'nin borazanı şeklinde algılanmalarının etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Bu partinin güncel durumuna baktığımızda da Avusturya siyasetinde oldukça zayıf bir profil sergilediğini görürüz. Bu nedenle önümüzdeki çatışmalı dönemde de sol siyasete oy verecek olan Avusturyalı seçmenlerin ilk tercihlerinin KPÖ yerine muhtemelen Yeşiller olacağını öngörmek daha makul görünmektedir. Bununla birlikte aşırı sağcı çevrelerin güçlerini radikal bir biçimde

²⁹ Walter Baier, *Das kurze Jahrhundert: Kommunismus in Österreich KPÖ 1918 bis 2008* (Wien: Edition Steinbauer, 2009).

artırmaları ve geleneksel açıdan sol siyaset kategorisinde yer alan SPÖ ve Yeşillerin de oy kaygısıyla aşırı sağ söyleme partilerinde yer açmalarının devam etmesi halinde KPÖ'nün gücünü arttırabileceği düşünülmelidir. Zaten bu gerçekleşmiyorsa ya sol siyasal cenahta yeni bir parti kurulmuş ya da Avusturya halkı/siyaseti ezici bir çoğunlukla aşırı sağ siyasete teslim olmuş demektir.

2.4.2. Yeşiller Partisi (Die Grünen)

Dünyanın ekonomik anlamda gelişmiş birçok ülkesinde olduğu gibi, Avusturya'da da ekonomik gelişmelerin yan etkilerinden olan çevre kirliliği 60'lı yıllardan itibaren sorun olarak görülmeye başlanmıştı. İlerleyen dönemde Yeşillerle ilişkilendirilen çok sayıda grubun, Avusturya siyasetinde iz bırakan 1978 yılındaki Zwentendorf Atom Santrali inşasına karşı protesto gösterileri düzenlemeleri, genel olarak Yeşil Hareketin doğum tarihi olarak kabul edilir.³⁰ Arkasından 1984 yılında Hainburg'da yapılmak istenen barajın çevreye vereceği zarar gerekçesiyle engellenmesi de Avusturya kamuoyunda çevre sorunlarına duyarlılığı artırmanın yanı sıra alternatif siyasal arayışlara da kapı aralamıştır.³¹ Aslında içinde çevre odaklı grupların dışında barış yanlısı, feminist, yabancı düşmanlığı karşıtı gibi çok sayıda farklı gurubun birlikteliğinden oluşan Yeşil Hareketi partileşmeye götüren iki temel yapı: Vereinten Grünen Österreichs (VGÖ-Avusturya Birleşik Yeşilleri) ile Alternativen Liste Österreichs (ALÖ-Avusturya Alternatif Listeleri)'dir. Bu iki yapı 1986'da birleşerek genel seçimlerde aldıkları %4,8 oy oranıyla Federal Meclise 11 milletvekili sokmayı başarmışlardır. Bu tarihten itibaren 2017 yılı hariç bütün genel seçimlerde ülke barajını aşmayı başaran Yeşiller, tarihlerinde ilk kez 2019 yılında yapılan seçimlerde hükümet ortağı olmayı başarmışlardır. Federal düzeyde %13 seviyesini şu ana dek aşamamış olan Yeşiller, eyalet seçimlerinde bu oranı %20'ye kadar çıkarabilmişlerdir. Parti içinde geleneksel olarak var olan "realist" ve "idealist" kampların çatışması her ne kadar hükümet olma sürecinde arka plana itilerek realist kanadın öne geçmesiyle sonuçlanmış gibi görünüyorsa da asıl çatışma

³⁰ Martin Steinmüller-Schwarz, "40 Jahre Zwentendorf: Geburtsstunde eines Mythos", *news.ORF.at* (05 Kasım 2018).

³¹ Bu meseleye dair yapılan eylem ve tartışmalar da "Yeşil Hareketin 2. Doğum Günü" olarak nitelenmektedir. Bkz.: Sebastian Pumberger, "Besetzung der Au als 'zweite Geburtsstunde'", *DER STANDARD* (10 Aralık 2009).

konusunun aşırı sağ söylemin parti bünyesine adaptasyonunda ortaya çıkacağı düşünülmelidir.

2.4.3. Yeni Avusturya-Liberal Forum (NEOS, Das Neue Österreich-Liberales Forum)

Avusturya siyasetinde liberal düşüncenin izlerini tıpkı üç kampın temsilcilerinde olduğu gibi, imparatorluk zamanına kadar götürmek mümkündür. İkinci Cumhuriyetle birlikte SPÖ ve ÖVP'nin dışında kalanları temsilen Alman ırkçılarıyla birlikte 3. Kampta yer alan liberaller, zaman içerisinde ırkçıların FPÖ içinde etkinliğini artırarak parti liderliğini ele geçirmesinin akabinde bu partiden ayrılarak Heide Schmidt önderliğinde Liberal Forum (Das Liberale Forum LIF) isimli partiyi kurmuşlardır.³² 1993 yılında kurulan bu parti hiçbir dönemde genel seçimlerde %6'yı aşamadı. Görece başarısız olan parti, 25 Ocak 2014 tarihinde bir başka liberal parti olan Das Neue Österreich (NEOS Yeni Avusturya) partisi ile birleşerek NEOS-Das Neue Österreich und Liberales Forum adını almıştır.³³ 2019 yılında yapılan seçimlerde %8,1 oy oranına ulaşan NEOS Salzburg ve Viyana eyaletlerinde koalisyon ortağı olma başarısını göstermiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu partinin oylarının hatırı sayılır bir kısmının tepki oyları olduğudur.

3. Avusturya Siyasetinin Geleceğine Dair Genel Bir Öngörü Denemesi

3 Ekim 1999 tarihinde yapılan seçimlerde SPÖ ve FPÖ'nün ardından ancak üçüncü parti olabilmiş ÖVP'nin lideri Wolfgang Schüssel'in taktik manevralarıyla kurulan ÖVP-FPÖ hükümeti gerek ülke içinden gerek AB düzlemi dahil olmak üzere, ülke dışından güçlü tepkilerle karşılaşmıştı. Bununla birlikte ÖVP-FPÖ hükümeti, Soğuk Savaş sonrasındaki gelişmelere paralel olarak yeni milliyetçilik çağı atmosferine uygun bir şekilde tarih sahnesindeki yerini almayı başarmıştır. İlerleyen zaman içinde gerek FPÖ'nün iç çekişmeleri ve gerek Schüssel'in, Ekonomi Bakanı Karl-Heinz Grasser'i FPÖ'den koparması nedeniyle FPÖ seçmeni dönem itibarıyla kendisine en yakın pozisyondaki parti olan ÖVP'ye yönelmiş ve nitekim 24 Kasım 2002'de yapılan erken genel seçimlerde ÖVP, 1966 yılından beri ilk kez birinci parti olmayı başarmıştır. FPÖ'nün oy

³² "Zehn Jahre Liberales Forum", *DER STANDARD* (29 Ocak 2003).

³³ "NEOS und LIF feiern politische Hochzeit ohne Einspruch", *DER STANDARD* (25 Ocak 2014).

kayıbı pahasına gerçekleşen ÖVP'nin bu başarı hikayesi yakın dönemde de tekrar etmiştir.

2017'deki seçim kampanyalarıyla birlikte FPÖ söylemini ÖVP söylemine dönüştüren parti lideri Sebastian Kurz, bu strateji değişikliğiyle etkili olmuştur. Bunun yanı sıra FPÖ içinde yeniden oluşan çalkantıları da fırsat bilen Kurz, 29 Eylül 2019 tarihinde erken seçime giderek FPÖ'den hayal kırıklığına uğrayan seçmenlerden hatırı sayılı bir kesiminin de desteğini alarak yeniden hükümet kurma hakkını elde etmiştir. Wolfgang Schüssel ve Sebastian Kurz liderlikleri altındaki ÖVP'de FPÖ ile yakınlaşma, gerektiğinde söylemlerini benimseme ve hatta söylemsel düzeyde FPÖ'yü de geride bırakma her ne kadar siyasi amaçlı bir manevra gibi görünüyorsa da yabancı düşmanı ve islamofobik söylemlerin yaygınlaşmasının ülke içindeki barış ve huzur ortamını günden güne zehirlediği ve ülkeyi 30'lı yıllara döndüren siyasal bir iklimi yeniden hortlattığı inkâr edilemez bir gerçektir. Bu bağlamda Dönemin AB Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker'in Kurz'u FPÖ seçmenlerini yanına çekmek amacıyla "bilinçli bir şizofreni içinde" olduğunu söylemesi manidardır.³⁴ Bu noktada muhtemelen dar çevrelerin grup çıkarlarının öncelenmesinden kaynaklanan bu pragmatik ve fakat sadece Avusturya'nın değil ama belki de bütün insanlığın zarar göreceği aşikâr olan siyasal pratiklerin, aktörlerine önemsiz oranda bir suni nefes aldırmanın dışında bir fayda sağlamayacağı da ortadadır.

Öte yandan eski Nazi artıklarının da seçme ve seçilme haklarının tanındığı 1949 yılından itibaren SPÖ ve ÖVP tarafından eski Nazi/FPÖ yandaşı seçmenleri kendi taraflarına çekme pragmatizmi, belki o dönem konjonktüründe yapısal anlamda büyük değişimler meydana getiremeyeceği için anlaşılabilir bir tutumdur. Fakat günümüz şartlarında, dünya siyasetinin genel anlamda ulus-devletlerin yeniden güç kazanarak birbirleriyle amansız bir rekabete sürüklendiği, devletlerin büyük çoğunluğunun iç işlerinde "mutlak hakimiyet" peşinde koştukları, üstelik de ekonomik krizlerin istisnasız her ülkeyi etkisine aldığı bir dönemde "cinin şişeden" çıkarılmasının sonuçlarının çok ağır olabileceğini düşünmek makuldür. Kısaca Avusturya siyasetinde birinci Cumhuriyet döneminden bildiğimiz iç çekişmeler 100 yıl sonra yeniden aşırı sağcı/faşist ideolojilere

³⁴ Bk.: Ralph Sina, "Wie viel FPÖ steckt in Kurz?", *tagesschau.de* (Erişim 11 Eylül 2024).

fırsat sunmaktadır. Bu çerçevede, tıpkı 100 yıl önce SPÖ ve ÖVP'li politikacıların Yahudi/yabancı düşmanlığında yarıştıkları gibi günümüzde de maalesef adım adım Müslüman/yabancı/Türk düşmanlığında yarışın bütün yıkıcılığıyla kendini göstermeye başladığını gözlemlemekteyiz.

3.1. SPÖ'de Olası Gelişmeler

Dünyadaki gelişmelerin de etkisiyle SPÖ'de, özellikle Burgenland Eyaleti Başbakanı Hans Peter Doskozil'in liderliğini yaptığı bir grup, SPÖ'nün oy deposu olarak görülen işçi sınıfının giderek FPÖ ve benzeri partilere kaybedilmesini durdurmak ve bu durumu tersine çevirip yeniden birinci parti olmak için politika değişikliğine gidilmesi gerektiğini savunuyor. Buna karşın partinin sol kanadı ise bu gelişmenin partinin tarihsel rolüne/ideolojik konumuna uygun olmadığından yola çıkarak bu politika değişikliğini engellemeye çalışıyorlar. Bu kesimde ismi ön plana çıkanlardan biri Andreas Schieder'dir. Söz konusu kesimin parti içinde yeterince güçlü olmadığını ise Michael Häupl'den boşalan Viyana Eyalet Başbakanlığı görevine getirilme için SPÖ'de yapılan mücadelede, pragmatik kanadın temsilcisi Michael Ludwig'in Schieder'e galip gelmesinden anlayabiliriz.

İçinde bulunduğumuz noktada Doskozil, ara ara SPÖ lideri Pamela Rendi-Wagner'e karşı meydan okumaktan kaçınmamakta ve kimi konularda da açıkça parti politikalarının dışında, hatta zıt görüşler serdetmekten çekinmemektedir. Büyük olasılıkla en geç gelecek seçimler arifesinde genel ideolojik çerçevedeki parti liderliği ve dolayısıyla siyasal yöneliş hakkındaki belirsizlik sona erecek ve kimi olası kayıplar pahasına SPÖ rotasını belirleyecektir. Bu noktada partiyi ortanın solundan ortanın sağına ve hatta gerekirse sağ kulvara çekmeye çalışan Doskozil'in şansının yüksek olduğunu söylemek mümkündür zira Rendi-Wagner liderliğinde SPÖ sürekli oy kaybına uğramaktadır³⁵. Parti tavanındaki ve tabanındaki muhtemel itirazların oy kaybına ve belki de yöne-

³⁵ "Rendi-Wagner: „Die Richtung stimmt“, news.ORF.at (Erişim 11 Eylül 2024). Bu noktada hem büyük bir benzerliği ifade etmesi açısından hem de Avusturya'nın geleneksel olarak Almanya açısından 'pilot' ülke olmasından dolayı Alman sosyal demokrat partisi SPD'nin durumuna da dikkat çekmek gerekmektedir. Bu parti de giderek 'erimekte' ve bu duruma karşı henüz bir çözüm yolu bulunabilmiş gibi görünmemektedir.

tim kademelerinde istifalara yol açabileceği de akla yakın sonuçlar olarak görünmektedir. Bu noktada geçtiğimiz ay yapılan olağan kongrede Rendi-Wagner'in yaşamış olduğu tarihi başarısızlığı da hatırlatmak gerekir. Delegelerin ancak %75'inin oyunu alabilen Rendi-Wagner'in 2018 yılındaki ilk oylamada elde ettiği %98'lik rakamın oldukça altında kalmış olması da kendisi için çanların çaldığının bir başka işaretidir.³⁶ Bir başka ihtimal, sol kanat-Doskozil çekişmesinin partiye telafisi mümkün olmayacak zararlar vermesinin önüne geçilmesi amacıyla³⁷ başka bir aday üzerinde anlaşmanın sağlanabilmesidir. Bu noktada akla gelebilecek en uygun isim Viyana Eyalet Başbakanı Michael Ludwig'dir. Son derece pragmatik bir isim olan Ludwig'in SPÖ liderliği için en az Doskozil kadar şansı olduğu düşünülebilir zira sol kanat Doskozil'i desteklemek yerine Ludwig'i tercih edebilir.

3.2. ÖVP'de Olası Gelişmeler

Sebastian Kurz, 2015 yılının yaz aylarında ortaya çıkan Avrupa'nın mülteci krizinde hükümet üyesi olarak mülteci yanlısı bütün kararların altında imzası olmasının hilafına, kısa süre içinde aşırı sağcı ve mülteci karşıtı söylemi benimsemiştir. Avusturya'da -Almanya'nın da güvencesiyle- önceleri mülteci dostu olan siyasal atmosfer, aşırı sağcı çevrelerin de savunmacı reflekslerden sıyrılıp karşı atağa geçmeleriyle, kısa süre içinde olumsuz anlamda değişmişti. Bu değişimi gözlemleyen dönemin Avrupa, Dışişleri ve Entegrasyon Bakanı Kurz, Avusturya basınında da gündeme getirildiği üzere, gizli bir strateji belgesinde parti başkanlığını ele geçirmenin planlarını yapmıştı.³⁸ Dönemin ÖVP lideri Reinhold Mitterlehner de hem Başbakan Yardımcılığı'ndan hem de parti içindeki bütün görevlerinden 2017 Mayıs ayında istifa etmesine, dolayısıyla SPÖ-ÖVP

³⁶ Christian Böhmer, Bernhard Gaul, "SPÖ-Parteitag bringt historische Schlappe für Rendi-Wagner", *Kurier* (Erişim 11 Eylül 2024).

³⁷ Avusturya'nın önde gelen siyaset yorumcularından Peter Filzmaier'in de yerinde tespitiyle Rendi-Wagner ile Doskozil arasındaki çekişme partinin kendisine zarar vermektedir. Bkz.: Saskia Etschmaier, "Streit „geschäftsschädigendes Verhalten"", *news.ORF.at* (Erişim 11 Eylül 2024).

³⁸ Günther Oswald, "Sebastian Kurz' Masterplan zur Machtübernahme", *DER STANDARD* (Erişim 11 Eylül 2024).

hükümetinin yıkılmasına neden olan sürecin Kurz tarafından ustaca planlanmış olduğunu daha sonra yayınladığı bir kitapta teyit etmişti.³⁹ Planlarını hayata geçiren Kurz, kendi partisi ÖVP içinde de yeni bir parti kurma tehdidi ile ipleri ele geçirerek otoritesini ÖVP ileri gelenlerine kabul ettirmiştir. Kurz, kendi çevresinden ekibini partinin değişik mevkilerine getirerek kendine uygun bir ÖVP yaratmış ve tek yetkili olarak oluşturduğu seçim listesiyle 15 Ekim 2017'deki seçimlerde ÖVP'yi birinci parti yapmayı başarmıştır. Bu seçim döneminde kimi partililerce otoriterlikle suçlanan Kurz ve ekibinin akılda kalan skandal uygulamalarından biri de Ednan Aslan'a yaptırılan bir araştırmanın sonuçlarına seçim döneminde ÖVP lideri Kurz tarafından kullanılan aşırı sağcı söylemle uyumlu olması amaçlı müdahale olmuştur. O dönemde Avrupa, Dışişleri ve Uyum Bakanı olarak görev yapan Sebastian Kurz, Ednan Aslan'dan "İslami çocuk yuvaları" konulu bir araştırma yapmasını istemişti. Araştırma raporu yayımlanmadan önce Kurz'un bakanlığında çalışan bazı yetkililer araştırma bulgularına müdahalede bulunmuşlar ve raporu kamuoyunu yanıltıcı biçimde, dönemin aşırı sağ jargonuna uygun olacak şekilde manipüle etmişlerdi. Müdahaleden amaç ilk olarak yuvaların radikal fikirlere hizmet ettiğini göstererek Kurz'un bu yuvaları kapatma talebini meşrulaştırmaktı. İkinci ve gerçek amaç ise sahte, suni bir sorun ortaya çıkarıp çözümün adresinin aşırı sağcı FPÖ olmayıp kendisi olduğuna seçmenleri ikna ederek seçimlerde avantaj elde etmektir.⁴⁰

Güncel duruma baktığımızda Karl Nehammer liderliğindeki ÖVP, aşırı sağcı söylemlerin sahiplerine de kendilerinde herhangi bir rahatsızlık duygusu uyandırmadan siyaset yapma olanağı sunmaya devam etmektedir. Bu imkânın karşılığı olarak klasik ÖVP, ara ara nükseden yolsuzluk skandalları ve iç çekişmeler gibi nedenlerle kendilerine yanaşacak liman arayan geleneksel FPÖ seçmenine de kucak açmaya devam etmektedir. Öte yandan ÖVP'de ortaya çıkan skandallar ve dillendirilen usulsüzlükler de bize ÖVP'nin kültürel olarak da FPÖ'lüleşme yolunda olduğunu göstermektedir.⁴¹ Seçimlerde alınan sonuçlar

³⁹ "Mitterlehner-Buch wirbelt viel Staub auf", *news.ORF.at* (Erişim 11 Eylül 2024).

⁴⁰ "Skandal um Kindergarten-Studie: Wir fordern volle Aufklärung", *Spoe.at* (Erişim 05 Mayıs 2021).

⁴¹ Kazım Keskin, "Ist die neue ÖVP die alte FPÖ?", *TRTDEUTSCH* (Erişim 11 Eylül 2024).

ÖVP için bu planın işe yaradığını bize göstermektedir. Özetle söylemek gerekirse gerek uluslararası konjonktür gerek Avusturya içi gelişmeler ışığında ÖVP'nin halihazırdaki aşırı sağcı siyasetini devam ettireceğini öngörmek makuldür. Eski Başbakan Yardımcısı ve Sebastian Kurz'dan önceki ÖVP lideri Reinhold Mitterlehner'in de ifade ettiği gibi söz konusu siyasetin Hristiyan-Sosyallikle bir bağı kalmamış olsa bile pragmatik bir bakışla devam ettirilmektedir.⁴² Bu çerçevede dikkat çekilmesi gereken bir başka nokta da ÖVP'nin aşırı sağcı söylemlerinin parti çevrelerinde, özellikle Katolik Kilisesi'ne yakın mahfillerde çok da olumlu karşılanmadığıdır.⁴³ Bununla birlikte biraz da bekle-gör siyaseti izleyen bu çevrelerin memnuniyetsizliklerinin -en azından şimdilik- ÖVP'de ciddi anlamda bir karışıklığa yol açmadığını ifade etmek gerekir.

3.3. Aşırı Sağcı Partilerde Olası Gelişmeler

Avusturya'nın iki köklü siyasal geleneğinin temsilcileri olan ÖVP de SPÖ de İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde birçok eski Nazi'yi partilerine entegre etmişlerdi. Bununla birlikte bu kişilerin örgütlü olarak merkezi rol oynadıkları siyasal mekân her zaman FPÖ ve onun öncülü olan VdU olmuştur. Köken açısından 3. Kamp olarak siyaset sahnesinde yer alan ve imparatorluğun yıkılması durumunda hayatta kalmanın olanaksızlığını öne sürerek Almanya ile birleşmeyi savunan, bu düşüncüyü destekleyici mahiyette "Avusturya ulusunun" olmadığı fikrini benimseyen bu kesimler, paradoksal bir biçimde, son 40 yıldır etrafında kümelendikleri yabancı düşmanlığı, Türkofobik ve İslamofobik politika ve söylemler aracılığıyla aslında varlığını şiddetle reddettikleri "Avusturyalılık" düşüncesini beslemişlerdir. Kendilerine göre sadece Alman ulusunun mevcut olduğu düşüncesinin yerini özellikle seçim kampanyalarında Türk, Müslüman ve yabancı karşıtlığını ifade ederek kullandıkları sloganlar aracılığıyla adeta kutsadıkları "Avusturya ulusu düşüncesi" almıştır. Bu çerçevede söz konusu çevrelerin bilerek ya da bilmeyerek Avusturya devletinin uluslaşmasında katkıları olmuştur denilebilir. Bir nevi uyguladıkları siyaset onları dönüştürmüş ve ilk çıkışta ortaya koydukları amacın tam tersine bir yola girmelerine neden olmuştur. Bu durum onların giderek pragmatikleşmesine ve doğal

⁴² Eva Linsinger, "Reinhold Mitterlehner: „Mit Angst Politik zu machen, ist gefährlich“", *Profil* (Erişim 11 Eylül 2024).

⁴³ Gernot Bauer, "Wie christlich-sozial ist die ÖVP heute noch?", *Profil* (Erişim 11 Eylül 2024).

olarak güç için ideolojik çerçevelerinden taviz vermelerine yol açmıştır. Bu vesile ile ikinci Cumhuriyet tarihi boyunca aşırı sağcıların dahil olduğu partilerde bölünmeye yol açacak derecedeki iç çekişmeler, bir gelenek haline gelmiştir dersek abartmış olmayız. Bu durum bu çevrelerin ilk partisi VdU'da da böyle olmuştur son parti olan FPÖ'de de böyle olmuştur. Söz konusu çekişmelerin yanı sıra yine bir tür gelenek olarak nitelenebilecek bir başka olgu da bu partilerde en üst katmanlarda açığa çıkan yolsuzluklardır. Hatırlanacağı üzere FPÖ tarihinin en tanınmış lideri Jörg Haider'in ismi Kärnten Eyalet Başbakanlığı döneminde çok sayıda usulsüzlük ve yolsuzluğa karışmıştı.⁴⁴ Yine Avusturya tarihinin en büyük skandallarından sayılan ve dolaylı olarak hükümetin düşerek erken genel seçimlere gidilmesine neden olan İbiza-skandalı'nın baş aktörü de dönemin Başbakan Yardımcısı ve FPÖ lideri Heinz-Christian Strache'dir.⁴⁵

İbiza-skandalı nedeniyle Strache hem hükümetteki görevinden istifa etmiş hem de parti başkanlığını bırakmıştır. Bir süre politik çalışmalarından uzak duran Strache, 11 Ekim 2020 tarihinde yapılan Viyana eyalet seçimlerinde DAÖ/Team HC Strache (Allianz für Österreich-Avusturya İçin İttifak/ HC Strache Takımı) isimli bir oluşumla mücadele etmiştir. Bununla birlikte parti olarak Viyana Eyalet Meclisi'ne girmek için gerekli olan %5'lik seçim barajını aşamaması seçmenlerin kendisine güvenini büyük oranda yitirdiğini göstermektedir.⁴⁶ Geline bu aşamada FPÖ ve Strache çevresinde örgütlenen aşırı sağcıların toparlanmalarının zaman alacağı anlaşılmaktadır.⁴⁷ Bu sürecin ne kadar süreceği, Strache'nin siyasal arenadan uzaklaşp uzaklaşmayacağı, aşırı

⁴⁴ "Martinz und Birnbacher geständig", *kaernten.ORF.at* (Erişim 11 Eylül 2024); Schramm Monika, "Ex-Chef der BayernLB gesteht Bestechung von Jörg Haider", *Tiroler Tageszeitung Online* (Erişim 11 Eylül 2024).

⁴⁵ "Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer", *Süddeutsche Zeitung* (Erişim 11 Eylül 2024).

⁴⁶ "Gemeinderatswahlen 2020, Ergebnisse der Wiener Wahlbehörden", *Stadt Wien* (Erişim 11 Eylül 2024).

⁴⁷ Bu çerçevede yakın zamanda FPÖ içinde Norbert Hofer ile Herbert Kickl arasında yaşanan liderlik kavgasından parti içindeki radikal kanadın temsilcisi Kickl'ın zaferle ayrılması FPÖ'nün söyleminin daha da sertleşeceğine işaret etmektedir. Bu gelişmenin FPÖ radikalleşmesine yol açmasının dışında söylemlerinin de diğer partiler tarafından "benimsenmesinin" zorlaşmasına neden olacağı öngörülebilir. Partinin radikalleşmesine yönelik ilk işaretlerin gelmesi de gecikmedi. Fransa'da emekli generallerin hükümete "iç savaş" uyarısında buldukları bir açık mektuba FPÖ Genel Sekreteri Michael Schnedlitz destek açıklaması yaparak

sağcı söylemin ana temsilcisi olma rolünü oynamaya çalışan ÖVP'nin bu konudaki başarısının devamı gibi etmenlere de bağlı olacak görünmektedir. Aynı şekilde SPÖ'de meydana gelecek bir politik değişimin bu partinin, söylemlerini eski seçmenlerini tekrar kazanacak şekilde sağa kaydırması durumunda aynı seçmen gurubu için rekabetin kızışacağı anlamına da gelmektedir.

3.4. Yeşillerde Olası Gelişmeler

Siyasal düzlemde son dönemlere kadar ülkede yaşayan Türk diasporasının SPÖ ile birlikte en fazla itibar ettikleri parti olan Yeşillerin bir süredir Türk diasporasının önemli bir kesimiyle arasına mesafe koyduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu mesafenin ülkede bulunan PKK yanlılarının yanı sıra Türk soluna dahil olan çevrelerin, sahip oldukları ideolojik ortaklıklarını kullanarak Yeşilleri yönlendirmeleri nedeniyle oluştuğu düşünülmektedir. Türk diasporasının ezici çoğunluğu ise "PKK Milletvekili" olarak nitelendirdikleri Aygül Berivan Aslan'ın milletvekilliği yaptığı dönemde Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan karşıtı açıklamaları nedeniyle bu partiye eskiden olduğu kadar itibar etmemektedir. Bunun dışında, Haziran 2020'de AB'de ve dolayısıyla Avusturya'da da terör örgütü konumundaki PKK'nın paravan yapılanmalarının düzenlediği ve sokak çatışmalarının çıktığı gösterilere Yeşillerden dönemin Viyana Eyaleti Başbakan Yardımcısı Birgit Hebein'in de katılmasının Türk diasporasında şok etkisi yaptığı ifade edilmektedir. Bu çerçevede Yeşillerin on yıllardır sahip olduğu "yabancı dostu" imajının Avusturya'daki Türk diasporasının önemli bir kesimi açısından olumsuz anlamda dönüşüme uğramış olduğunu belirtmek gerekiyor. Genel olarak Avusturya'daki seçimlere düşük oranlarda katılım gösteren Türk diasporasının Yeşillerin gelecekteki siyasal pozisyonuna çok etki etmeyeceğini söyleyebilirsek de kimi zaman yüzlerle ifade edilen oy oranlarının dahi belirleyici olabileceği durumların varlığı da inkâr edilemez.

İslamcılığa karşı Avusturya'da da tedbirler alınması çağrısında bulundu. Bkz. "„Putschfantasien“: Altgeneräle sorgen für Unruhe in Frankreich", *news.ORF.at* (Erişim 11 Eylül 2024). Yine bizzat FPÖ Genel Başkanı Kickl'in Yeni Zelanda'daki islamofobik katliamın sorumlusuna bağış yaptıkları ortaya çıkan "Kimlikçiler Hareketi"ni (Identitäre Bewegung) "sağcı NGO" olarak nitelemesi oldukça düşündürücüdür. Bkz.: "„Rechte NGO“: Künftiger FPÖ-Chef Kickl verteidigt Identitäre", *TRTDEUTSCH* (Erişim 11 Eylül 2024).

Yeşillerin ise orta vadede, bir yandan SPÖ'de yaşanması muhtemel sağcılaşmadan istifade ederek oylarını artırması diğer yandan ise altına imza attıkları hükümet programında "insan hakları" ve "yabancılar/mülteciler" dosyasında ÖVP'nin aşırı sağcı gündemine boyun eğerek güç kaybetmeleri ihtimal dahilindedir. Bu çerçevede aşırı sağcı söylemleri yok saymayan tutumların Yeşiller içinde muhtemel yol ayrımlarını tetikleyebileceğini öngörebiliriz.

3.5. NEOS'da Olası Gelişmeler

Avusturya'da aşırı sağcı Jörg Haider'in etkisi nedeniyle FPÖ'den ayrılarak Liberal Forum'u (LIF-Liberales Forum) kuran kadro ile LIF'in zamanla başarısız olarak parlamento dışı kalmasıyla bu boşluğu dolduran Yeni Avusturya (Das Neue Österreich-NEOS) kadroları 2014 yılında güçlerini birleştirme kararı almışlardı.⁴⁸ Birleşmeden her iki parti de yararlanmış olsa da bu durumun ana sebebinin, Avusturya halkının liberal siyasal düşünceleri eskiye oranla daha çok benimsemesinden ziyade geleneksel partilerden kaçan tepki oyları olduğunu söylemek gerekir. Son tahlilde Avusturya'da genel seçim barajı olan %4'lük oran civarında bir oy potansiyelini barındırdığı düşünülen liberal siyasetin, Avusturya'da bu oranı aşan oylarının -en azından konjonktürel olarak- tepki oyları olduğunu söylemek yanıltıcı olmaz. Nitekim Heide Schmidt liderliğindeki liberal siyasal oluşumların Avusturya seçim tarihindeki mütevazı başarıları da bu yaklaşımı desteklemektedir. Bu noktada Avusturya'nın tanınmış iş insanlarından Hans Peter Haselsteiner'in başta ekonomik olmak üzere geniş çaplı desteğini arkasında hisseden liberallerin gelecekte de Avusturya siyasetinde görece etkin olacağını öngörmek mümkündür. Bununla birlikte söz konusu etkinliğin boyutunun eyalet düzeyinde hükümet ortağı seviyesinin üzerine çıkarak, federal düzeyde sorumluluk alma aşamasına gelip gelmeyeceği, kendi politikalarından ziyade rakiplerinin yapacağı hatalarla yakından ilintilidir.

Sonuç

⁴⁸ "Fusion von NEOS und LIF bestätigt", *news.ORF.at* (Erişim 11 Eylül 2024).

Bu çalışma Avusturya'da aşırı sağ siyasetin tarihsel gelişimini, normalleşme sürecini ve bu sürecin Avusturya siyaseti üzerindeki etkilerini incelemektedir. Çalışma, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Avusturya'nın üç ana siyasi kampı olan Sosyalistler (SPÖ), Muhafazakârlar (ÖVP) ve Alman milliyetçileri (FPÖ) arasındaki siyasi dinamiklerin nasıl değiştiğini ve bu değişimin aşırı sağın giderek ana akım siyasetin bir parçası haline gelmesine nasıl katkı sağladığını ele almaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avusturya, Sosyalistler (SPÖ), Muhafazakârlar (ÖVP), ve Alman milliyetçilerinden (FPÖ) oluşan üç ana siyasi kamp arasında bölünmüştü. "Üç Kamp" (Lager) olarak adlandırılan bu yapı, Avusturya'nın siyasi arenasında uzun yıllar boyunca etkili oldu. 1945'te ABD, İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği'nin işgali altındaki Avusturya'da, Nazilere ve destekçilerine siyaset yasağı getirilmişti. Ancak 1949'dan itibaren bu yasağ kaldırıldı ve aşırı sağcı VdU (Bağımsızlar Birliği) sahneye çıktı. VdU'nun devamı niteliğindeki FPÖ, zamanla aşırı sağın ana temsilcisi haline geldi.

1986'da Jörg Haider'in FPÖ'nün liderliğini devralmasıyla aşırı sağcı söylemler ana akım siyasete daha güçlü bir şekilde entegre olmaya başladı. Haider liderliğinde FPÖ, göçmen karşıtı, milliyetçi ve popülist bir çizgi izleyerek önemli bir seçmen kitlesi kazandı. Özellikle 1999 seçimlerinde FPÖ'nün yükselmesi, Wolfgang Schüssel liderliğindeki ÖVP ile koalisyon kurmasına yol açtı. Bu gelişme, AB'nin Avusturya'ya yönelik yaptırımları gibi uluslararası tepkilere neden oldu, ancak bu yaptırımlar zamanla kaldırıldı ve aşırı sağın normalleşmesi süreci hızlandı. 2017'de Sebastian Kurz'un ÖVP'nin liderliğini üstlenmesiyle ÖVP giderek aşırı sağcı söylemleri benimsedi. Kurz liderliğindeki ÖVP, 2017 seçimlerinde FPÖ ile koalisyon kurarak Avusturya siyasetindeki aşırı sağcı normalleşme sürecini daha da pekiştirdi. Bu dönemde, ÖVP ve SPÖ gibi geleneksel partiler bile oy kaybetme korkusuyla aşırı sağcı söylemleri kullanmaya başladılar.

Aşırı sağ söyleminin normalleşmesi, sadece FPÖ'nün başarısı değil, aynı zamanda ÖVP ve SPÖ gibi diğer ana akım partilerin stratejik uyarlamalarıyla da mümkün olmuştur. Özellikle ÖVP, Sebastian Kurz liderliğinde aşırı sağcı söylemi benimseyerek seçmenlerini FPÖ'den geri kazanmayı başarmıştır. Benzer şekilde, SPÖ'nün de bazı kanatları özellikle Burgenland Eyaleti Başbakanı Hans

Peter Doskozil'in liderliğinde, aşırı sağ söylemleri kullanmaya başlamıştır. Bu, partinin içinde ideolojik bir bölünmeye yol açmış ve sol kanat ile sağ kanat arasında ciddi çekişmeler doğurmuştur. Yeşiller ve NEOS gibi diğer partiler de aşırı sağ söylemlerin etkisinde kalmışlardır. Yeşiller, geleneksel olarak göçmen dostu bir parti olmalarına rağmen koalisyon ortağı oldukları dönemde göçmen karşıtı politikalara göz yummak zorunda kalmışlardır. NEOS ise FPÖ'den ayrılarak kurulan Liberal Forum ile birleşerek liberal çizgide kalmaya çalışsa da zaman zaman aşırı sağ söylemlerden etkilenmiştir.

Çalışma, Avusturya siyaseti için birkaç gelecekteki olası gelişmeyi öngörmektedir. SPÖ ve ÖVP'nin aşırı sağ söylemlerine daha fazla yer vermesi ve FPÖ'nün siyasi söylem üstünlüğünü ele geçirmesi, Avusturya'da aşırı sağın etkisinin daha da artabileceğini göstermektedir. Özellikle ÖVP'nin, Sebastian Kurz liderliği ve Karl Nehammer liderliğinde sürdürdüğü bu strateji, parti içinde bazı kesimlerde rahatsızlığa yol açsa da genel olarak seçmen desteği kazanmaya devam etmektedir. Öte yandan, FPÖ'nün aşırı sağcı politikaları ve iç çekişmeleri, partiyi zaman zaman zayıflatmaktadır. Ancak, Avusturya'da aşırı sağ söylemlerin genel bir yükselişte olduğu göz önüne alındığında, FPÖ ve benzeri oluşumların etkisi uzun vadede devam edebilir. Bu çerçevede, özellikle ulusal kimlik ve göçmen karşıtlığı üzerinden yapılan siyaset, ülkenin genel siyasi kültürünü yeniden şekillendirdiği söylenebilir.

Avusturya'da aşırı sağın normalleşmesi, sadece FPÖ'nün başarısından ibaret değil, aynı zamanda ana akım partilerin bu söylemi stratejik olarak benimsemesiyle de ilgilidir. Bu durum, Avusturya'nın siyasal iklimini önemli ölçüde dönüştürmekte ve siyasi kamplar arasındaki geçişkenlikleri artırmaktadır. Önümüzdeki dönemde, aşırı sağ söylemlerin bu normalleşme süreci devam ettikçe Avusturya siyasetinde daha büyük dönüşümlerin yaşanması muhtemeldir.

Sonuç olarak, Avusturya'da aşırı sağcı söylemi dillendiren dört siyasal oluşumdan bahsedebiliriz: FPÖ, ÖVP, SPÖ ve DAÖ. Bu partilere az da olsa aşırı sağ söylemin etkisine kapılan Yeşiller ve NEOS'u da dahil edebilirsek de esas mücadelenin zikredilen dört parti arasında olacağını ifade etmemiz gerekir. Bu belirsizlik içerisinde rahatlıkla ifade edilebilecek tek öngörü, yakın gelecekte aşırı sağcı söylemleri ana akım siyasete taşıyan ÖVP'nin bu süreçten en karlı

parti olarak çıkacağını ifade etmektedir. ÖVP'nin aşırı sağcı söylemi öyle bir kıvamdadır ki bu söylem, ne başta AB, ABD ve İsrail olmak üzere uluslararası güçleri rahatsız etmekte ne de seçmenlerin ÖVP'yi seçerken utanmalarına yol açmaktadır. Bundan dolayı bu aşırı sağcı söylem "kabul edilebilir" olarak görülmektedir.

Kaynakça

Baier, Walter. *Das kurze Jahrhundert: Kommunismus in Österreich KPÖ 1918 bis 2008*. Wien: Edition Steinbauer, 1. Edition., 2009.

Bauböck, Rainer. "Sozialdemokratische Arbeiterpartei (SDAP)". *dasrotewien.at*. Erişim 05 Eylül 2024. <https://www.dasrotewien.at/seite/sozialdemokratische-arbeiterpartei-sdap>

Bauer, Gernot. "Wie christlich-sozial ist die ÖVP heute noch?" *Profil*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.profil.at/oesterreich/oevp-christlich-sozial-10267092>

Christian Böhmer, Bernhard Gaul. "SPÖ-Parteitag bringt historische Schlappe für Rendi-Wagner". *Kurier*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://kurier.at/politik/inland/spoe-bundesparteitag-rendi-wagner-stellt-sich-wiederwahl/401426010>

Etschmaier, Saskia. "Streit „geschäftsschädigendes Verhalten“". *news.ORF.at*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://orf.at/stories/3220889/>

Govedarica, Srdjan. "Moria bringt Türkis-Grün an die Grenzen". *tagesschau.de*. Erişim 21 Nisan 2021. <https://www.tagesschau.de/ausland/oesterreich-gruene-101.html>

Karan, Ceyda. "AKP Avrupa'da entegrasyon politikasını bozuyor, bu yolda göçmen partisi bile kurduruldu." *Sputnik Türkiye*. Erişim 05 Eylül 2024. <https://anlatilaninotesi.com.tr/20170824/akp-avrupada-entegrasyon-politikasini-bozuyor-1029866466.html>

Kazım Keskin. "Ist die neue ÖVP die alte FPÖ?" *TRTDEUTSCH*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.trtdeutsch.com/meinung/ist-die-neue-ovp-die-alte-fpo-4735624>

- Keskin, Kazım. "Avrupa'da ötekileştirmenin pilot bölgesi: Avusturya". *Anadolu Ajansı*. Erişim 05 Eylül 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/avrupada-otekilestirmenin-pilot-bolgesi-avusturya/1325116>
- Kurz, Sebastian. "Kurz setzt seiner ÖVP die Pistole auf die Brust". *Süddeutsche Zeitung*. Erişim 05 Eylül 2024. <https://www.sueddeutsche.de/politik/sebastian-kurz-kurz-setzt-seiner-oevp-die-pistole-auf-die-brust-1.3504247>
- Lindorfer, Raffaella. "Doskozil will keine Flüchtlinge aus Griechenland holen". *Kurier*. 30 Ağustos 2020. Erişim 05 Eylül 2024. <https://kurier.at/politik/inland/doskozil-will-keine-fluechtlinge-aus-griechenland-holen/401016221>
- Linsinger, Eva. "Reinhold Mitterlehner: „Mit Angst Politik zu machen, ist gefährlich“". *Profil*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.profil.at/oesterreich/reinhold-mitterlehner-oevp-kurz-interview-angst-politik-10441582>
- Monika, Schramm. "Ex-Chef der BayernLB gesteht Bestechung von Jörg Haider". *Tiroler Tageszeitung Online*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.tt.com/artikel/9168518/ex-chef-der-bayernlb-gesteht-bestechung-von-joerg-haider>
- Oswald, Günther. "Sebastian Kurz' Masterplan zur Machtübernahme". *DER STANDARD*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.derstandard.at/story/2000064163735/sebastian-kurz-masterplan-zur-machtuebernahme>
- Pelinka, Anton. "FPÖ: Von der Alt-Nazi-Partei zum Prototyp des europäischen Rechtspopulismus". *bpb.de*. 06 Ocak 2017. Erişim 09 Eylül 2024. <https://www.bpb.de/themen/parteien/rechtspopulismus/239915/fpoe-von-der-alt-nazi-partei-zum-prototyp-des-europaeischen-rechtspopulismus/>
- Pumberger, Sebastian. "Besetzung der Au als 'zweite Geburtsstunde'". *DER STANDARD*. 10 Aralık 2009. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.derstandard.at/story/1259281539773/besetzung-der-au-als-zweite-geburtsstunde>

- Sina, Ralph. "Wie viel FPÖ steckt in Kurz?" *tagesschau.de*. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.tagesschau.de/ausland/juncker-kurz-kritik-101.html>
- Staudinger, Martin. "Beziehung Österreich-Türkei: Immer wieder 1683". *Profil*. 16 Ağustos 2016. Erişim 05 Eylül 2024. https://buy-eu.piano.io/check-out/offer/show?displayMode=inline&containerSelector=%23offer&offerId=OFIEUL5ZL18O&showCloseButton=true&widget=offer&iframeId=offer-0-v511K&url=https%3A%2F%2Fwww.profil.at%2Fausland%2Ferdogan-kurz-kern-beziehung-oesterreich-tuerkei-immer-wieder-7526404&parentDualScreenLeft=13&parentDualScreenTop=0&parentWidth=1108&parentHeight=952&parentOuterHeight=1047&aid=x6hbARnKpe&customVariables=%7B%7D&browserId=m0p6k7sj39qtj2d7&userState=anon&pianoIdUrl=https%3A%2F%2Fid-eu.piano.io%2Fid%2F&pianoIdStage=&userProvider=piano_id&userToken=&customCookies=%7B%7D&hasLoginRequiredCallback=true&initMode=context&requestUserAuthForLinkedTerm=true&initTime=1346.4000000003725&logType=offerShow&width=0&_qh=41fa7a1492
- Steinmüller-Schwarz, Martin. "40 Jahre Zwentendorf: Geburtsstunde eines Mythos". *news.ORF.at*. 05 Kasım 2018. Erişim 11 Eylül 2024. <https://orf.at/stories/3085562/>
- Wandruszka, Adam. "Österreichs politische Struktur. Die Entwicklung der Parteien und politischen Bewegungen". *Geschichte der Republik Österreich*. ed. Heinrich Benedikt. 480-485. München: Oldenbourg Wissenschaftsverlag, 1954.
- Zakaria, Fareed. *The Future of Freedom: Illiberal Democracy at Home and Abroad*. New York, NY, 2003.
- DER STANDARD. "Birgit Hebein verteidigt Teilnahme an antifaschistischer Kundgebung in Wien". 02 Temmuz 2020. Erişim 05 Eylül 2024. <https://www.derstandard.at/story/2000118467328/wiens-vizebuergermeisterinhebin-verteidigt-teinahme-ankundgebung>

- ORF. "Die FPÖ einst und jetzt". Erişim 09 Eylül 2024. <https://oe1.orf.at/artikel/203414/Die-FPOe-einst-und-jetzt>
- ORF III Kultur und Information. "Die Geschichte des Dritten Lagers in Österreich - ORF III". 28 Ocak 2017. Erişim 05 Eylül 2024. <https://web.archive.org/web/20170131202948/https://tv.orf.at/orf3/stories/2821983/>
- Neue Zürcher Zeitung. "Die Türkei soll eine Alternative zum EU-Beitritt erhalten". Erişim 09 Eylül 2024. https://www.nzz.ch/die_tuerkei_soll_eine_alternative_zum_eu-beitritt_erhalten-ld.479562
- Kurier. "Erster Bezirksrat tritt aus dem Team HC Strache aus". 26 Kasım 2020. Erişim 09 Eylül 2024. <https://kurier.at/chronik/wien/erster-bezirksrat-tritt-aus-dem-team-hc-strache-aus/401110950>
- news.ORF.at. "Fusion von NEOS und LIF bestätigt". Erişim 11 Eylül 2024. <https://newsv2.orf.at/stories/2215564/>
- Stadt Wien. "Gemeinderatswahlen 2020, Ergebnisse der Wiener Wahlbehörden". Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.wien.gv.at/wahlergebnis/de/GR201/index.html>
- Süddeutsche Zeitung. "Heimliche Aufnahmen belasten Österreichs Vizekanzler schwer". Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.sueddeutsche.de/politik/strache-video-fpoe-oesterreich-ibiza-1.4451784>
- Kleine Zeitung. "Kurz profiliert sich als Schweigekanzler 2.0". 20 Temmuz 2018. Erişim 09 Eylül 2024. https://www.kleinezeitung.at/politik/innenpolitik/5467820/Filzmaier_Kurz-profiliert-sich-als-Schweigekanzler-20
- kaernten.ORF.at. "Martinz und Birnbacher geständig". Erişim 11 Eylül 2024. <https://kaernten.orf.at/v2/news/stories/2542728/>
- news.ORF.at. "Mitterlehner-Buch wirbelt viel Staub auf". Erişim 11 Eylül 2024. <https://orf.at/stories/3119125/>
- Bundesministerium Inneres. "Nationalratswahl 2019". Erişim 05 Eylül 2024. https://www.bmi.gv.at/412/Nationalratswahlen/Nationalratswahl_2019/start.aspx

- Die Presse. "Neos bringen eigenen Kopftuchverbot-Antrag im Parlament ein". 22 Kasım 2018. Erişim 05 Eylül 2024. <https://www.diepresse.com/5534183/neos-bringen-eigenen-kopftuchverbot-antrag-im-parlament-ein>
- DER STANDARD. "NEOS und LIF feiern politische Hochzeit ohne Einspruch". 25 Ocak 2014. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.derstandard.at/story/1389858242378/fusion-von-neos-und-lif-besiegelt>
- ORF. "Neuer Parteichef: Mit „Liste Sebastian Kurz“ in die Wahl". 14 Mayıs 2017. Erişim 09 Eylül 2024. <https://news2.orf.at/stories/2391428/>
- Austria-Forum. "Österreichische Volkspartei, ÖVP". Erişim 09 Eylül 2024. https://austria-forum.org/af/AEIOU/%C3%96sterreichische_Volkspartei%2C_%C3%96VP
- Bundesministerium Inneres. "Parteienregister". Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.bmi.gv.at/405/start.aspx>
- DER STANDARD. "Prokop: 45 Prozent der Muslime nicht integrationswillig". 13 Mayıs 2006. Erişim 09 Eylül 2024. <https://www.derstandard.at/story/2445751/prokop-45-prozent-der-muslime-nicht-integrationswillig>
- news.ORF.at. "„Putschfantasien“: Altgeneräle sorgen für Unruhe in Frankreich". Erişim 11 Eylül 2024. <https://orf.at/stories/3211154/>
- TRTDEUTSCH. "„Rechte NGO“: Künftiger FPÖ-Chef Kickl verteidigt Identitäre". Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.trtdeutsch.com/news-europa/rechte-ngo-kunftiger-fpo-chef-kickl-verteidigt-identitare-5724309>
- Bundeskanzleramt. "Regierungen seit 1945 - Bundeskanzleramt Österreich". Erişim 05 Eylül 2024. <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/bundeskanzleramt/geschichte/regierungen-seit-1945.html>
- news.ORF.at. "Rendi-Wagner: „Die Richtung stimmt“". Erişim 11 Eylül 2024. <https://orf.at/stories/3139042/>

- News. "'Schweige-Kanzler' ist 'Wort des Jahres': Schüssel glänzt durch verbale Sparsamkeit". Erişim 05 Mayıs 2021. <https://www.news.at/a/schweige-kanzler-wort-jahres-schuessel-sparsamkeit-128397>
- Spoe.at. "Skandal um Kindergarten-Studie: Wir fordern volle Aufklärung". Erişim 05 Mayıs 2021. <https://www.spoe.at/2017/07/05/skandal-um-kindergarten-studie-wir-fordern-volle-aufklaerung/>
- DER STANDARD. "Zehn Jahre Liberales Forum". 29 Ocak 2003. Erişim 11 Eylül 2024. <https://www.derstandard.at/story/1196594/zehn-jahre-liberales-forum>
- Parlament Österreich. "Zusammensetzung des Nationalrats". Erişim 05 Eylül 2024. <https://www.parlament.gv.at/recherchieren/statistiken/personen-statistiken/zusammensetzung-nr>